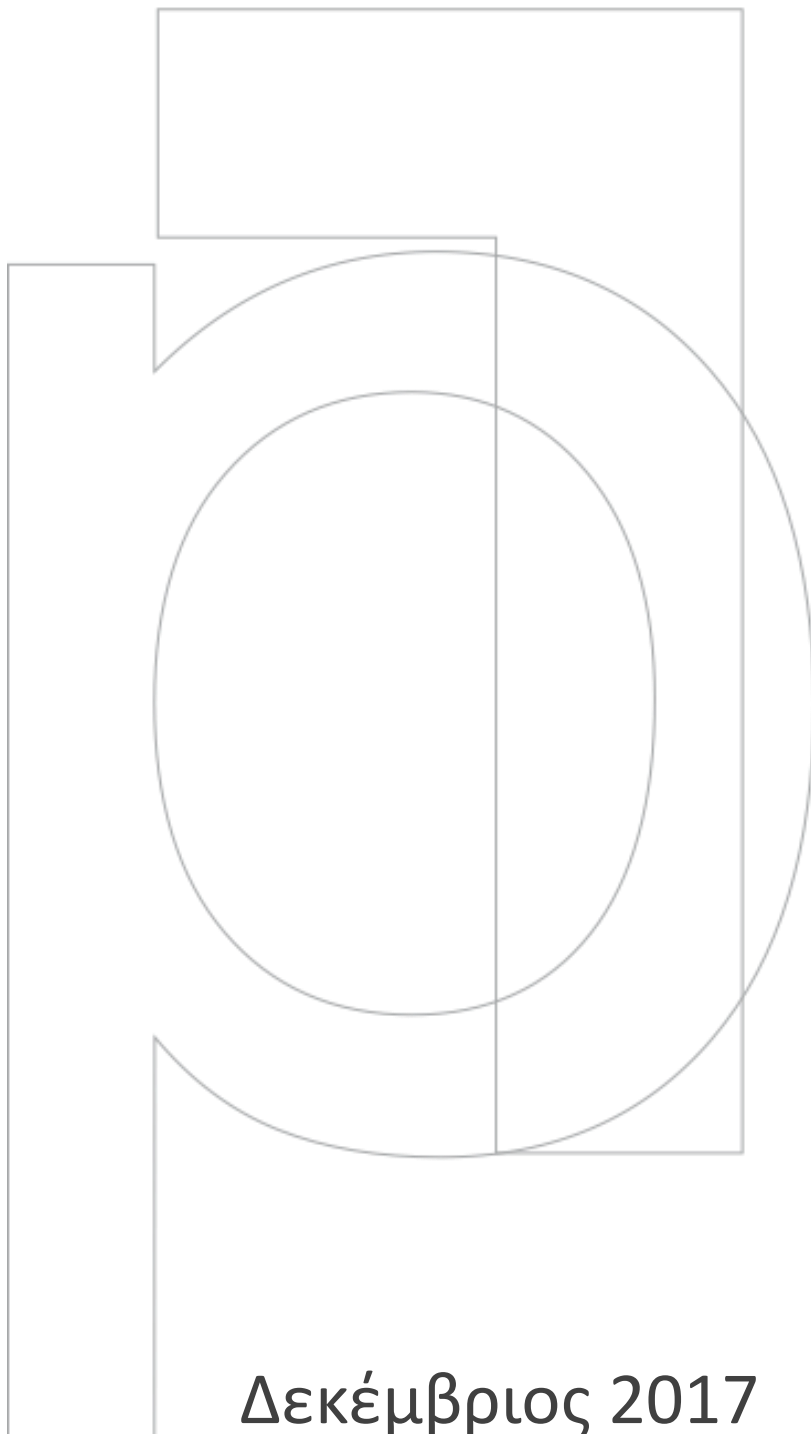

public issue

Κοινή γνώμη,
στάσεις και
εμπειρίες διαφθοράς
στην Ελλάδα

Βασικά συμπεράσματα

Η Public Issue ιδρύθηκε το 2001.
Εξειδικεύεται στην πολιτική και εκλογική έρευνα κοινής γνώμης, στην κοινωνική έρευνα,
στην έρευνα Μέσων και στην έρευνα συμπεριφοράς καταναλωτή.
Στις αρχές του 2004, η εταιρεία Public Issue εγκαινίασε, για πρώτη φορά
στην Ελλάδα, τη συστηματική παρακολούθηση των τάσεων της κοινής γνώμης,
με τη χρήση της τηλεφωνικής μεθόδου.

Είναι μέλος του ΣΕΔΕΑ (Σύλλογος Εταιρειών Δημοσκοπήσεων & Ερευνών Αγοράς)
και του ΠΕΣΣ (Ποιοτικός Έλεγχος Συλλογής Στοιχείων).
Αριθμός Μητρώου Φορέων και Επιχειρήσεων Δημοσκοπήσεων
του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης: 8.

Στοιχεία επικοινωνίας

Λεωφόρος Βασιλέως Κωνσταντίνου 16, 116 35, Αθήνα, t: +30 210 7575000, f: +30 210 7575100,
w: www.publicissue.gr, e: info@publicissue.gr

Κοινή Γνώμη και Εμπειρίες Διαφθοράς

Εισαγωγή

Η Έρευνα Κοινής Γνώμης και Εμπειριών διαφθοράς στην Ελλάδα διεξήχθη για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά για λογαριασμό του *Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)* και έχει ως στόχο αφενός να μετρήσει τις στάσεις της κοινής γνώμης απέναντι στη διαφθορά και αφετέρου να αποτυπώσει τις εμπειρίες των ατόμων στην Ελλάδα, σχετικά με αυτήν.

Συγκεκριμένα, η έρευνα περιλαμβάνει:

1. Απόψεις και στάσεις της κοινής γνώμης απέναντι σε πιθανές πράξεις διαφθοράς (ιδεολογική αποδοχή, αντίληψη ως πράξεις διαφθοράς και αναγνωρισιμότητα της βλαπτικότητάς τους).
2. Εμπειρίες και περιστατικά διαφθοράς από τις συναλλαγές με δημόσιες υπηρεσίες.
3. Στάσεις απέναντι στις συνέπειες της διαφθοράς και τους τρόπους αντιμετώπισής της.
4. Εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση και τα άλλα θεσμικά όργανα για την καταπολέμηση της διαφθοράς.
5. Απόψεις και στάσεις σχετικές με την καταγγελία περιστατικών διαφθοράς και την ποινή για όσους ευθύνονται.
6. Αναγνωρισιμότητα της Γενικής Γραμματείας Καταπολέμησης της Διαφθοράς.

Βασικά συμπεράσματα

1. Αποδοχή, αντίληψη και βλαπτικότητα της διαφθοράς

Στο πρώτο μέρος της έρευνας, ζητήθηκε από τους ερωτώμενους να αξιολογήσουν ορισμένα πιθανά περιστατικά διαφθοράς που συμβαίνουν στην καθημερινή ζωή, χρησιμοποιώντας τρία (3) κριτήρια. Πρώτον, οι ερωτώμενοι ρωτήθηκαν εάν αυτά είναι αποδεκτά από τους ίδιους, δεύτερον, εάν συνιστούν ή όχι περιπτώσεις διαφθοράς και, τρίτον, εάν είναι επιζήμια σε προσωπικό ή οικογενειακό επίπεδο.

Ως προς το πρώτο κριτήριο, από τις απαντήσεις προέκυψε ότι όλα τα παραδείγματα που χρησιμοποιήθηκαν, συνιστούν κοινωνικά μη-αποδεκτές πράξεις. Σε μεγαλύτερο βαθμό, μη-αποδεκτές πρακτικές κρίνονται: η δωροδοκία ενός εργολάβου για να περάσει τον έλεγχο συντήρησης ενός κτιρίου (96%) ή για να πάρει συμβόλαιο κατασκευής σχολικού κτιρίου (95%), οι ενέργειες για να σβηστεί κλήση της τροχαίας (90%) και η χρήση πολιτικού μέσου από φίλο ή συγγενή για τον διορισμό του στο δημόσιο (89%). Άλλες πράξεις που επίσης θεωρούνται μη-αποδεκτές, αλλά σε μικρότερο βαθμό, αποτελούν το «γρηγορόσημο» στα δημόσια νοσοκομεία (85%), το κάπνισμα στους χώρους που απαγορεύεται (82%), η αποφυγή έκδοσης απόδειξης στις αγορές (81%) και η πρόσληψη των ίδιων σχολικών δασκάλων για να κάνουν ιδιαίτερα στους μαθητές (70%).

Ως προς το δεύτερο κριτήριο, «σίγουρα πράξεις διαφθοράς» θεωρούνται από το κοινό: Η δωροδοκία ενός εργολάβου για να πάρει συμβόλαιο κατασκευής σχολικού κτιρίου (97% αναφέρουν ότι είναι διαφθορά) ή για να περάσει τον έλεγχο συντήρησης ενός κτιρίου (96%), το «γρηγορόσημο» στα δημόσια νοσοκομεία (90%), η χρήση πολιτικού μέσου από φίλο ή συγγενή για τον διορισμό του στο δημόσιο (86%) και οι ενέργειες για να σβηστεί κλήση της τροχαίας (84%). Ακολουθούν, η μη έκδοση απόδειξης στις αγορές (71%) και η πρόσληψη ίδιων σχολικών δασκάλων για ιδιαίτερα μαθήματα (63%), ενώ το κάπνισμα στους χώρους που απαγορεύεται δεν εκλαμβάνεται από τους περισσότερους ως πράξη διαφθοράς (37%).

Τέλος, ως προς το τρίτο κριτήριο, όλα τα περιστατικά θεωρούνται επιζήμια για τους ερωτώμενους ή τις οικογένειές τους, κυρίως όμως: Η δωροδοκία ενός εργολάβου για να πάρει συμβόλαιο κατασκευής σχολικού κτιρίου (88%) ή για να περάσει τον έλεγχο συντήρησης ενός κτιρίου (87%), η χρήση πολιτικού μέσου από φίλο ή συγγενή για τον διορισμό του στο δημόσιο (77%), το «γρηγορόσημο» στα δημόσια νοσοκομεία (77%) και η μη έκδοση απόδειξης στις αγορές (70%).

Στον πίνακα που ακολουθεί συνοψίζονται τα ευρήματα της έρευνας, σχετικά με τα τρία προαναφερθέντα κριτήρια.

Πίνακας 1: Στάσεις απέναντι σε πιθανά περιστατικά διαφθοράς, 2017

Περιστατικά	Κοινωνικά μη-αποδεκτό	Πράξη Διαφθοράς	Επιζήμιο
1. Δωροδοκία εργολάβου για να πάρει συμβόλαιο κατασκευής σχολικού κτιρίου	95	97	88
2. Δωροδοκία εργολάβου για να περάσει τον έλεγχο συντήρησης ενός κτιρίου	96	96	87
3. Μη έκδοση απόδειξης στις αγορές	81	71	70
4. Κάπνισμα στους χώρους που απαγορεύεται	82	37	67
5. Χρήση πολιτικού μέσου από φίλο ή συγγενή για διορισμό στο δημόσιο	89	86	77
6. Ενέργειες για να σβηστεί κλήση της τροχαίας	90	84	64
7. Πρόσληψη των ίδιων σχολικών δασκάλων για να κάνουν ιδιαίτερα στους μαθητές	70	63	52
8. Γρηγορόσημο στα δημόσια νοσοκομεία	85	90	77

Σε σύγκριση με το 2016, η στάση της ελληνικής κοινής γνώμης απέναντι στη διαφθορά προκύπτει ότι δεν έχει μεταβληθεί σημαντικά.

2. Εμπειρίες και περιστατικά διαφθοράς από τις συναλλαγές με δημόσιες υπηρεσίες

Το δεύτερο μέρος της έρευνας αναφέρεται στις εμπειρίες και τα περιστατικά διαφθοράς από τις συναλλαγές των πολιτών με δημόσιες υπηρεσίες. Στον χώρο της εκπαίδευσης, το 13% των γονέων με παιδιά που πηγαίνουν σε δημόσιο σχολείο, δηλώνουν ότι «πλήρωσαν τους σχολικούς δασκάλους για να κάνουν ιδιαίτερα μαθήματα», ενώ στον χώρο της υγείας το 11% των πολιτών που χρησιμοποίησε τις δημόσιες υπηρεσίες «δωροδότησε για να εξυπηρετηθεί». Μικρότερα ποσοστά διαφθοράς απαντώνται στην εφορία (2%), στα προγράμματα ΕΣΠΑ (2%) και στις υπηρεσίες έκδοσης πιστοποιητικών (1%).

Αξίζει να σημειωθεί, ότι σε σύγκριση με το 2016 τα περιστατικά διαφθοράς από τις συναλλαγές με τις δημόσιες υπηρεσίες, κατά το παρελθόν έτος έχουν μειωθεί, (βλέπε τον πίνακα που ακολουθεί).

Πίνακας 2: Περιστατικά διαφθοράς από τις συναλλαγές με δημόσιες υπηρεσίες, 2016-2017

Υπηρεσία	2016 (% ερωτηθέντων)	2017 (% ερωτηθέντων)	Μεταβολή +/-
Δημόσιες υπηρεσίες υγείας	15	11	-4 ↓
Εφορία	5	2	-3 ↓
Υπηρεσία έκδοσης πιστοποιητικών	3	1	-2 ↓
Επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας	2	0	-2 ↓
Αστυνομία	1	0	-1 ↓
Δάσκαλοι δημοσίων σχολείων	21	13	-8 ↓
Προγράμματα ΕΣΠΑ	4	2	-2 ↓

Τα φαινόμενα διαφθοράς στις δημόσιες υπηρεσίες θα μπορούσαν να αποτραπούν, εάν υπήρχε περισσότερη διαφάνεια όσον αφορά το κόστος χρήσης κάθε υπηρεσίας ή εάν υπήρχαν σαφείς πληροφορίες, σχετικά με τις διαδικασίες που οι πολίτες πρέπει να ακολουθήσουν.

Όσον αφορά τη διαφάνεια, από τις απαντήσεις των ερωτώμενων που ήρθαν σε επαφή με κάποια δημόσια υπηρεσία, προκύπτει ότι τα ποσά που έπρεπε να πληρώσουν δεν ήταν ανηρημένα σε εμφανές σημείο στις υπηρεσίες υγείας (77%), στην αστυνομία (76%), στις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας (73%) ή έκδοσης πιστοποιητικών (72%). Επίσης, περίπου 4 στους 10 ερωτηθέντες (42%) δεν βρήκαν διαθέσιμες πληροφορίες, σχετικά με το ποσό που έπρεπε να πληρώσουν σε φόρους και τον τρόπο υπολογισμού του. Ωστόσο, σαφείς οδηγίες υπήρχαν διαθέσιμες στα προγράμματα ΕΣΠΑ (84%).

Όπως διαφαίνεται στον ακόλουθο πίνακα, σε σύγκριση με το 2016, η κατάσταση ως προς το ζήτημα της διαφάνειας, επιδεινώθηκε κατά το παρελθόν έτος.

Πίνακας 3: Απουσία τιμοκαταλόγου υπηρεσιών σε δημόσιες υπηρεσίες, 2016-2017

Υπηρεσία	2016	2017	Μεταβολή +/-
Δημόσιες υπηρεσίες υγείας	70	77	+7
Αστυνομία	64	76	+12
Επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας	65	73	+8
Υπηρεσία έκδοσης πιστοποιητικών	68	72	+4

Στην ανοιχτή ερώτηση: «Ποια θα έπρεπε να είναι η ανώτατη επιτρεπτή αξία ενός δώρου σ' έναν δημόσιο υπάλληλο;» που ουσιαστικά μετρά την ροπή των πολιτών προς τη δωροδοκία, η πλειοψηφία των ατόμων απαντά αυθόρμητα: «καμία», «τίποτα» ή «0 ευρώ» (65%). Οι υπόλοιπες απαντήσεις, που αναφέρονται σε συγκεκριμένο ποσό, κατανέμονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

Πίνακας 4: Αναφερόμενα ποσά ανώτατης επιτρεπτής αξίας ενός «δώρου» σε δημόσιο υπάλληλο, 2017

1-10 €	6%
11-20 €	7%
21-50 €	5%
51-100 €	2%
Άνω των 100 €	3%

Η διαφάνεια στα δημόσια έξοδα, τις συμβάσεις και τους προϋπολογισμούς αποτελεί ένα σημαντικό μέτρο για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους, περίπου 1 στους 8 πολίτες (13%) συμβουλευτήκαν κάποια από τις πηγές δημοσίων πληροφοριών, σχετικά με προϋπολογισμούς ή τις δημόσιες συμβάσεις, όπως για παράδειγμα τη «Διαύγεια» ή το «Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημόσιων Συμβάσεων», και το 86% αυτών των ατόμων βρήκαν την πληροφορία που αναζητούσαν.

3. Στάσεις απέναντι στη διαφθορά

Στο τρίτο μέρος της έρευνας, οι ερωτώμενοι εξέφρασαν τις απόψεις τους σε φράσεις σχετικές με τις συνέπειες της διαφθοράς και τους τρόπους αντιμετώπισής της. Ως προς τις συνέπειες, η πλειοψηφία των πολιτών συμφωνεί ότι «ο διορισμός γνωστών σε κρατικές επιχειρήσεις, χειροτερεύει την ποιότητα των υπηρεσιών» (83%) και αντίστοιχα ότι «οι κατασκευαστικές εταιρείες που δωροδοκούν δημόσιους αξιωματούχους, παραδίδουν κακής ποιότητας έργα» (79%). Επιπλέον, συμφωνούν ότι η διαφθορά που υπάρχει στην Ελλάδα «λειτουργεί αποτρεπτικά στις ξένες επιχειρήσεις για να κάνουν επενδύσεις και αυτό είναι κακό για την οικονομία» (64%).

Ως προς τους τρόπους αντιμετώπισης της διαφθοράς, υπάρχει σχεδόν καθολική αποδοχή της άποψης ότι «οι πολίτες πρέπει να κάνουν περισσότερα και να καταγγέλλουν στις αρμόδιες αρχές όσους ευθύνονται για διαφθορά» (92%), ενώ προκύπτει επίσης η ανάγκη για «περισσότερη διαφάνεια και έλεγχο της χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων στην Ελλάδα» (82%).

Συμπερασματικά, σε σύγκριση με το 2016, οι στάσεις της ελληνικής κοινής γνώμης απέναντι στη διαφθορά δεν έχουν αλλάξει σημαντικά, κατά το παρελθόν έτος.

4. Εμπιστοσύνη στους θεσμούς

Στο τέταρτο μέρος της έρευνας, εξετάζεται η εμπιστοσύνη των πολιτών στην κυβέρνηση και σε άλλα θεσμικά όργανα. Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι εξακολουθεί να υφίσταται γενική δυσπιστία, κυρίως προς την Κυβέρνηση (68%) και την Ευρωπαϊκή Ένωση (51%), και σε μικρότερο βαθμό προς την Τοπική αυτοδιοίκηση (47%) και την Περιφέρεια (47%).

Ωστόσο, σε σύγκριση με το 2016, η δυσπιστία των πολιτών το 2017 έχει μειωθεί σημαντικά (βλέπε τον πίνακα που ακολουθεί).

Πίνακας 5: Δυσπιστία στους θεσμούς (%), 2016-2017

Θεσμοί	2016	2017	Μεταβολή +/-
Τοπική αυτοδιοίκηση	51	47	-4 ↓
Ευρωπαϊκή Ένωση	63	51	-12 ↓
Περιφέρεια	50	47	-3 ↓
Εθνική Κυβέρνηση	77	68	-9 ↓

Όσον αφορά τις δράσεις της κυβέρνησης για την καταπολέμηση της διαφθοράς, κρίνονται «αναποτελεσματικές» από τα δύο τρίτα των πολιτών (65%). Το ποσοστό αυτό είναι μειωμένο κατά 6% σε σχέση με το 2016 (71%).

«Η εκπαίδευση των παιδιών στα σχολεία», «η δημοσιοποίηση λίστας με τα ονόματα των πολιτών που φοροδιαφεύγουν» και «η ενίσχυση της προστασίας των πολιτών που καταγγέλλουν πράξεις διαφθοράς», αποτελούν κατά σειρά μεγαλύτερης κοινωνικής υποστήριξης, τα τρία σημαντικότερα μέτρα που η κοινή γνώμη θεωρεί ότι η κυβέρνηση θα μπορούσε να λάβει για τη μείωση της διαφθοράς. Αυτό σημαίνει ότι πρώτον, η κοινή γνώμη δίνει βαρύτητα πρωτίστως στην εκπαίδευση των νέων για να δημιουργήσουν άμυνες απέναντι στη διαφθορά. Δεύτερον, υπάρχει υποστήριξη της δημόσιας διαπόμπευσης για συμπεριφορές διαφθοράς. Τρίτον, αν και σε μικρότερο βαθμό, τα αποτελέσματα υποδεικνύουν την ανάγκη για μεγαλύτερη προστασία των πληροφοριοδοτών.

Όσον αφορά την εκπαίδευση, η κοινή γνώμη αναφέρει πολλές σημαντικές αξίες που πρέπει να διδάσκονται τα παιδιά στο σχολείο αναφορικά με την πρόληψη της διαφθοράς. Οι περισσότερες απαντήσεις αναφέρονται: στην «εντιμότητα/ αλήθεια/ ακεραιότητα/ ειλικρίνεια» (28%), την «ηθική» (12%), τον «σεβασμό την πολιτεία και τους θεσμούς» (6%), την «αλληλεγγύη/τον σεβασμό στους άλλους» (5%) και την «αξιοκρατία» (5%).

5. Αναφορά περιστατικών διαφθοράς

Το πέμπτο μέρος της έρευνας εξετάζει το ζήτημα της καταγγελίας περιστατικών διαφθοράς.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει ότι η πλειοψηφία των πολιτών (58%) δεν γνωρίζει πού πρέπει να απευθυνθεί για να καταγγείλει ένα περιστατικό διαφθοράς.

Ωστόσο, εάν ήθελαν να κάνουν μια καταγγελία, θα εμπιστεύονταν περισσότερο την **Αστυνομία** και ακολουθούν η **Δικαιοσύνη** και ο **Συνήγορος του Πολίτη**.

Σχεδόν οι 3 στους 5 πολίτες (59%) δηλώνουν ότι, εάν γίνονταν μάρτυρες κάποιου περιστατικού διαφθοράς ή άμεσο θύμα, θα το κατήγγελλαν. Το εν λόγω ποσοστό είναι μειωμένο κατά 6%, σε σχέση με το 2016 (65%). Οι υπόλοιποι ερωτώμενοι μοιράζονται μεταξύ αυτών που δεν είναι σίγουροι (25%) και όσων δεν θα το πράξουν (15%). Όταν ζητήθηκε να αναφέρουν έναν βασικό λόγο για τον οποίο είναι απρόθυμοι ή διστάζουν να αναφέρουν περιπτώσεις διαφθοράς, οι κύριοι λόγοι που αναφέρθηκαν ήταν: ο «φόβος των συνεπειών» που μπορεί να έχουν (34%), η πεποίθηση ότι «δεν αξίζει τον κόπο» (13%) ή δεν θα άλλαζε κάτι (14%) και το αίσθημα ενόχου ότι «μαρτυρούν/προδίδουν» (9%).

Μάλιστα, ο φόβος των συνεπειών καταγγελίας αποδεικνύεται ισχυρός και στον χώρο εργασίας. Έτσι, παρά το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτών «βλέπει θετικά» (90%) τους εργαζόμενους που καταγγέλλουν περιστατικά δωροδοκίας ή υπεξαίρεσης χρημάτων στον χώρο εργασίας, ταυτόχρονα θεωρεί βέβαιο ότι οι καταγγέλλοντες θα αντιμετωπίσουν αρνητικές συνέπειες για αυτή την ενέργεια (92%).

Σε συνέχεια των ευρημάτων της έρευνας του Δεκεμβρίου 2016:

Το κοινό διατηρεί θετική άποψη για τα άτομα που αναφέρουν στις αρχές περιστατικά δωροδοκίας ή κατάχρησης δημοσίου χρήματος που λαμβάνουν χώρα στον χώρο εργασίας.

Το κοινό διατηρεί την άποψη ότι η αντιμετώπιση αρνητικών συνεπειών μετά από την αναφορά περιστατικών δωροδοκίας και κατάχρησης δημοσίου χρήματος που λαμβάνουν χώρα στον χώρο εργασίας είναι πολύ πιθανή.

Το κοινό διατηρεί την άποψη ότι ο φόβος για την αντιμετώπιση αρνητικών συνεπειών αποτελεί τη βασική αιτία για τη μη αναφορά περιστατικών δωροδοκίας και κατάχρησης δημοσίου χρήματος που λαμβάνουν χώρα στον χώρο εργασίας.

Όσον αφορά το ζήτημα της ποινής για οικονομικά εγκλήματα, η κοινή γνώμη έχει ανάμεικτες απόψεις σχετικά με την πρόταση για μειωμένη ποινή φυλάκισης, εάν ο ένοχος επιστρέψει το ποσό αυτής της συναλλαγής ή περιουσιακά στοιχεία σε αντάλλαγμα. Συγκεκριμένα, αυστηρότερη στάση κρατά για περιπτώσεις κατάχρησης δημοσίου χρήματος (69% εναντιώνονται στον μειωμένο χρόνο φυλάκισης) και για ξέπλυμα χρήματος (66%), ενώ είναι πιο πρόθυμοι να εξετάσουν μειωμένες ποινές φυλάκισης για περιπτώσεις φοροδιαφυγής (43% υποστηρίζουν τον μειωμένο χρόνο φυλάκισης) και δωροδοκίας (50% υποστήριξη).

Στο ζήτημα του οικονομικού εγκλήματος, οι στάσεις της ελληνικής κοινής γνώμης δεν έχουν αλλάξει σημαντικά, σε σύγκριση με το 2016. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων θεωρούν αποδεκτή τη μείωση της ποινής ως αντάλλαγμα για την επιστροφή χρηματικών ποσών ή περιουσιακών στοιχείων, εκτός από τις περιπτώσεις της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και την κατάχρηση δημοσίου χρήματος.

6. Αναγνωρισιμότητα της Γενικής Γραμματείας Καταπολέμησης της Διαφθοράς

Το έκτο και τελευταίο μέρος της έρευνας περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά με την αναγνωρισιμότητα της *Γενικής Γραμματείας Καταπολέμησης της Διαφθοράς*. Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι σχεδόν 4 στους 10 Έλληνες (37%) γνωρίζουν την υπηρεσία (ποσοστό 2% ελαφρώς αυξημένο σε σχέση με πέρσι). Από αυτούς, περίπου οι 8 στους 10 (76%) γνωρίζουν, επίσης, ότι μπορούν να υποβάλλουν καταγγελίες εκεί, πράγμα πολύ σημαντικό για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Όσον αφορά την παρουσία της υπηρεσίας στο διαδίκτυο, μόνο το 9% των ερωτώμενων, που γνωρίζουν για αυτήν, έχουν επισκεφτεί την ιστοσελίδα της, αλλά το 71% των χρηστών της ιστοσελίδας την αξιολογούν θετικά και ως φιλική προς τον χρήστη.

